

Priručnik za izradu lokalnih politika

Pripremio
Nacionalni demokratski institut
u Bosni i Hercegovini

januar/siječanj 2012. godine

www.ndi.ba
www.ndi.org

“Ovaj Priručnik za izradu lokalnih politika pripremio je Nacionalni demokratski institut za međunarodne odnose (NDI) uz finansijsku podršku Agencije Sjedinjenih Američkih Država za međunarodni razvoj (USAID) u skladu sa Ugovorom o saradnji broj DFD-A-00-08-00350-00. Mišljenja iznesena u ovom Priručniku mišljenja su autora i nije nužno da oslikavaju stajališta USAID-a. USAID upravlja programom međunarodne pomoći Sjedinjenih Američkih Država koji pružaja ekonomsku i humanitarnu pomoć u više od 120 zemalja širom svijeta.”

Nacionalni demokratski institut je neprofitabilna, nestranačka, nevladina organizacija koja od svog osnivanja 1983. godine podržava demokratske institucije i prakse u svim svjetskim regionima. Sa sjedištem u Washingtonu, NDI je zajedno sa svojim lokalnim partnerima radio na uspostavljanju i jačanju političkih i civilnih organizacija, nadgledanju izbora, promociji učešća građana u svim procesima, te promociji otvorenosti i odgovornosti vladajućih struktura.

NDI u Bosni i Hercegovini od 1996 godine, uz finansijsku podršku Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalne zadužbine za demokratiju (NED), sprovodi aktivnosti usmjerene na podršku konstruktivnom dijalogu među političkim i etničkim grupama u Bosni i Hercegovini, promovisanje odgovornosti političkih partija i izabраних званиčnika prema građanima, te podršku građanskom aktivizmu. U okviru programa koji implementira sa svojim političkim partnerima, NDI je promovisao proces izrade politika koji uključuje građane, a koji će biti prikazan u ovom Priručniku.

NDI se zahvaljuje osoblju koje je radilo na implementaciji ovog programa i svim partnerima sa kojima smo tokom godina, radeći na razvoju politika, unaprijedili proces i došli do najboljih praktičnih primjera što je omogućilo pripremu ovog Priručnika.

Literatura koja se koristila u izradi ovog Priručnika zapravo je riznica materijala koje je NDI u Bosni i Hercegovini pripremao za potrebe svojih seminara, sastanaka i svih drugih aktivnosti koje su se sprovodile u programu izrade lokalnih politika.

SADRŽAJ

UVOD	4
ZAŠTO SU LOKALNE POLITIKE VAŽNE?	6
ŠTA JE LOKALNA POLITIKA?	7
Definicija	7
KORACI U IZRADI POLITIKE	9
Tri osnovne faze	9
IDENTIFIKACIJA PROBLEMA I FORMIRANJE RADNIH GRUPA ZA IZRADU POLITIKA.....	10
Identifikacija problema - analiza stanja/situacije i analiza partijskih kapaciteta.....	10
Formiranje radnih grupa	14
Priprema plana aktivnosti	15
IZRADA NACRTA POLITIKE.....	16
Koraci u fazi izrade politike	17
Izrada ideja i teza u radnim grupama	17
Prikupljanje ideja o potencijalnim rješenjima	17
Priprema nacrtu politike	18
Testiranje nacrtu politike.....	20
PRIPREMA I USVAJANJE KONAČNOG PRIJEDLOGA POLITIKE ...	21
Usvajanje politike.....	23
Uobičajene greške	23
ULOGA ISTRAŽIVANJA JAVNOG MNIJENJA U IZRADI POLITIKA ...	23
MIŠLJENJA ONIH KOJI SU RADILI NA IZRADI POLITIKA.....	25
ZAKLJUČAK.....	26

UVOD

Nacionalni demokratski institut je u posljednjih 5 godina u okviru svog programa rada sa političkim partijama radio sa partnerskim partijama na razvoju konkretnih politika koje daju odgovor na konkretnu temu i konkretan problem. Za razliku od tradicionalnog procesa razvoja politike u kojem se politika razvija na nivou rukovodstva partije, ovdje je riječ o politikama koje se rade na osnovu identifikovane teme u procesu otvorenom prvenstveno prema članovima partija, građanima i široj javnosti, odnosno prema svim zainteresovanim stranama koje imaju veze sa tretiranim problemom ili ponuđenim rješenjem. Partije po prvi put pitaju građane šta trebaju i misle i za te probleme nude rješenja koja su realna, izvodljiva i u skladu sa onim što građani podržavaju.

Cilj programa je pomoći partijama da pripreme konkretnu politiku koja je odgovor na konkretnu problematiku, pripremljena u procesu otvorenom od identifikacije teme do rješenja koje nudi. Cilj je uključivanje građana u proces odlučivanja o tome šta će se i kako raditi u narednom mandatu vlasti, te stvoriti dinamiku u kojoj partije rade po

volji svojih članova i birača, te da građani ne glasaju samo za partiju nego za program i rješenje koje nudi.

Program razvoja politika prvobitno se radio za lokalne izbore 2008. godine sa SDP-om kao partijom koja je od NDI-jevih tadašnjih partnera imala dovoljno kapaciteta za ovakav proces izrade politika. Pokazalo se da je proces dao izuzetne rezultate jer je u opštinama, gdje su se radile lokalne politike na ovom principu, uspjeh na izborima bio znatno veći u odnosu na opštine u kojima se nisu pripremale konkretne politike koje su tretirale lokalne probleme.

Nakon pozitivnog iskustva sa lokalnih izbora 2008. godine, NDI ponavlja proces sa svim svojim partnerskim partijama za opšte izbore 2010. godine i lokalne izbore 2012. godine. Princip izrade politike isti je i za lokalne tako i za opšte izbore – odabirati aktuelnu temu i ponuditi rješenje i politiku i to u saradnji sa građanima.

U okviru ovog specifičnog programa NDI je imao priliku ponuditi čitav spektar aktivnosti: seminare i treninge za učesnike u procesu izrade politika, konsultacije sa centralama partija, lokalnim odborima, radnim grupama koje su radile na izradi politika i pojedincima, te neformalne dijaloge sa svim učesnicima procesa – političkim partijama, nevladinim organizacijama i građanima.

U procesu pripreme i implementacije programa razvoja politika NDI u BiH je stekao značajno iskustvo o samom procesu koji će biti predstavljen na narednim stranicama.

Ovaj Priručnik namijenjen je svim onim koji su zainteresovani da politiku svoje partije zasnuju na procesu otvorenom za ideje članova partije, nevladinih organizacija, građana i svih zainteresovanih institucija i pojedinaca. On je pomoćno sredstvo u procesu izrade politike i namjera je da olakša cjelokupan proces opisujući njegove pojedine dijelove. Preporuke sadržane u ovom Priručniku smjernice su u procesu izrade politike, a ne do detalja propisana tehnika koja se mora primjenjivati.

Svaka politika i proces njene izrade treba da budu u skladu sa pitanjima koja tretiraju, subjektima na koje se politika odnosi, kao i sa generalnim ciljevima politike i uslovima u kojima se ona priprema i primjenjuje.

Priručnik daje informacije o metodama i principima na kojima se zasniva izrada politike koji konsultuje zainteresovane strane. Već je

rečeno da Priručnik daje samo smjernice, ali definiše i faze koje je neophodno pratiti kako bi se osiguralo da su pitanja koja politika tretira akutelna, a rješenja koja se nude potencijalno najbolja. Jedino na taj način politika će ostvariti željeni efekat – poboljšanje standarda života građana i postizanje što boljeg rezultata na izborima.

Na ovaj način NDI pokušava prenijeti sva iskustva koja je stekao u proteklom periodu i političkim partijama u BiH ponuditi koncept koji se pokazao uspješnim.

Na CD-u koji ste dobili uz ovaj Priručnik možete pronaći i materijal koje je NDI koristio u programu razvoja politika, primjere politika koje su se nastale u okviru tog programa, ali i primjere politika iz drugih zemalja koje smatramo dobrim.

Kako se u toku procesa radne grupe susreću sa velikim brojem ljudi od kojih je neophodno pokušati dobiti kontakt informacije i teme za koje su zainteresovani i sve to staviti u bazu podataka, na CD smo stavili i GOTV softver. Ukoliko se odlučite koristiti ponuđeni softver i praviti bazu podataka o potencijalnim biračima, odnosno simpatizerima i građanima zainteresovanim za rješavanje određenih problema, iskoristite to i građanima odgovarajte na pitanja koja ih zanimaju, pozivajte ih na sljedeće skupove, pošaljite materijale i stvorite kod njih osjećaj da su dio cijelog procesa.

Evropski standardi u Srbiji

Primena evropskih vrednosti, politika i standarda u lokalnoj zajednici

Postanite lider u razumevanju politike EU

Spremno dočekajmo i iskoristimo promene
U okviru programa saznacete odgovore na konkretna pitanja:

- Kako će se novi evropski standardi primenjivati u lokalnoj zajednici i kakva će biti uloga lokalnih organa vlasti?
- Šta su elementi predpristupne pomoći?
- Šta su evropski standardi u bezbednosti proizvoda i hrane?
- Kako da se zaštite kao potrošač?
- Koje ćete pesticide u budućnosti smeti da koristite?
- Kako ćete ubuduće odlagati industrijski otpad?
- Kako će biti uređen lanac proizvodnje i prometa hrane, uključujući i hranu za životinje?
- Koje ćete sredstva ubuduće moći da koristite za ishranu i zaštitu bilja?

PROGRAM ZA POMORAVSKI I RASINSKI OKRUG

Program je nastao uz podršku Evropske unije, Ministarstva poljoprivrede, ruralnog razvoja i zaštite životne sredine, kao i građanima

CENTAR ZA DEMOKRACIJU

Marketa Vukobratova 18/III, 11000 Beograd
(011) 3229 865, 3229 825
centar@centarind.org

www.centarind.org

ZAŠTO SU LOKALNE POLITIKE VAŽNE?

Zašto ste u politici? Zašto ste izabrali baš političku partiju čiji ste član? Vjerovatno zato što vjerujete da vaša partija ima programe i politike koji su bolji od programa i politika ostalih partija. Programi i politike jedne političke partije su ono po čemu se ona razlikuje od drugih i na osnovu čega privlači svoje članstvo. Zato je vrlo važno veoma pažljivo razrađivati te politke i programe.

Izbori se ne dobijaju ili gube u četiri sedmice izborne kampanje, već načinom na koji partija radi u periodu između izbora. Političke partije moraju voditi kampanju i između izbora i to o lokalnim temama koje su ljudima bitne. Političke partije moraju biti aktivni članovi zajednice, oslušivati „puls” građana i biti u toku sa potrebama sredine u kojoj djeluju.

Samo političke partije, koje svoje aktivnosti baziraju na rješavanju konkretnih problema na način koji birači očekuju, jesu partije koje mogu u konačnici očekivati da će njihove aktivnosti rezultirati povjerenjem građana i dobrim rezultatima na izborima. Uspješna politička partija je ona koja osluškuje ono što birači žele reći i koja uključuje članstvo u svoje aktivnosti.

Politička partija je pokretač demokratskog razvoja jedne zemlje. Dobri programi političke partije su ono što ju vodi do pobjede na izborima i do uspjeha u vođenju zemlje. Ali kako pripremiti dobar program, dobru politku? Na koji način odabrati pravu temu? Kako ju prilagoditi orijentaciji političke partije? Koga uključiti u proces izrade politike? Kako znati da li je politika pogodna za određeni trenutak i publiku? Sve su to pitanja (a ima ih još mnogo!) na koje se mora odgovoriti ukoliko se želi izraditi politika koja će privući birača.

Cilj političke partije je da predstavi ideje i principe koji odražavaju interese i vrijednosti grupe građana i da ih upotrijebi kao osnov za zadobijanje povjerenja birača na izborima, kako bi ih mogla primjeniti. Izdvajajući se od drugih po nizu ideja i principa, politička

partija može da objasni biračima kako njihovi životi mogu biti bolji ako se opredijele za nju.

Da bi neko poklonio svoje povjerenje nekoj partiji, ta partija treba da pokaže da drži do problema koji su toj osobi važni, da razmišlja na sličan način, te da ima vrlo određen i ostvarljiv plan koji će odgovoriti na probleme i pitanja važna za tu osobu i ispuniti njene nade i očekivanja.

Naravno, niko ne treba da se zavarava da se birači odlučuju samo na osnovu programske politike. Postoji puno faktora koji imaju veliki uticaj na opredjeljne pojedinca da glasa za neku političku partiju. Ali, dugoročno gledano, partija će imati koristi od jačanja ovakvog sistema rada jer tako smanjuje uticaj drugih faktora i jača višepartijski sistem koji je zasnovan na konkurentnim programskim politikama koje daju dovoljno snažne razloge za uključivanje u politički proces i smislen izbor.

ŠTA JE LOKALNA POLITIKA?

Definicija politike i programske politike

Kako se u rječniku *Merriam-Webster 11th Collegiate Dictionary* definišu termini programska politika i politika?

Programska politika - Policy (imenica, javlja se prvi put u srednje-engleskom kao policie, vlada, politika) je konkretan pravac ili metod rada odabran među mnogim ponuđenim rješenjima u datim uslovima sa ciljem usmjeravanja i definisanja sadašnjih i budućih odluka. To je sveobuhvatni visoko profilisani plan koji obuhvata opšte ciljeve i prihvatljive procedure, posebno vladina tijela.

Politika (imenica, javlja se i kao imenica u množini, ali se uz nju u konstrukcijama koristi glagol i u jednini i u množini; potiče od grčke riječi politika, politički):

- 1) Umjetnost ili nauka vladavine,
- 2) Umjetnost ili nauka povezana sa usmjeravanjem ili uticajem na vladinu politiku,
- 3) Umjetnost ili nauka koja se odnosi na osvajanje vlasti i posjedovanja kontrole nad vlašću.

Programska politika je kompleksan koncept koji je teško objasniti na većini slovenskih jezika,¹ a izrada programske politike je jedan prilično složen proces koji zahtijeva temeljnu i detaljnu pripremu i planiranje. U situaciji gdje je donošenje odluka uglavnom centralizovano u strukturama partijskog vrhovnog rukovodstva, obični članovi najčešće nedovoljno učestvuju u izradi i formulisanju programske politike. Opšta javnost vidi politiku kao djelatnost koja se još uvijek okreće oko jedne ličnosti i smatra da nije u dovoljnoj mjeri utemeljena na rješenjima koja su važna građanima. Kao rezultat toga, politika se, generalno gledano, doživljava kao aktivnost koja je sama

¹ U većini slovenskih jezika, riječi *policy* i *politics* se prevode isto - politika.

sebi svrha i kao jedno ne baš čisto i pošteno zanimanje. NDI vjeruje da ne mora biti tako.

U okviru svog programa izrade politika, NDI govori o politikama koje se ne pripremaju na tradicionalan način, već se govori o politikama koje su pripremljene u jednom procesu koji uključuje ne samo rukovodstvo partije, nego i njeno članstvo, ali i sve one koji žele da se u taj proces uključe nudeći potencijalna rješenja. Rješenja koja nudi politika su ona do kojih je partija došla u kontaktu sa većim brojem ljudi - ekspertima na tom polju, građanima koji se sa problemom susreću, nudeći im svima priliku da iznesu svoje mišljenje.

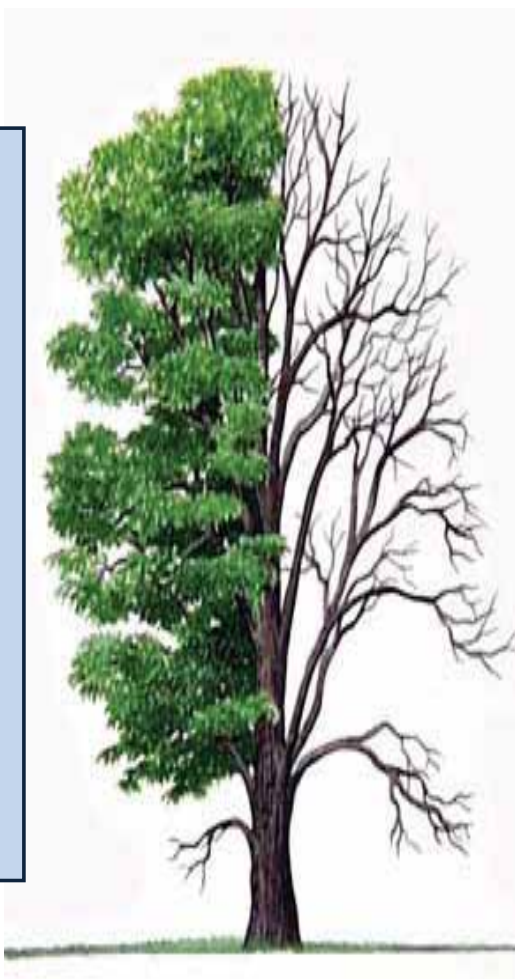

Politike koje su se pripremale u okviru programa govore o jasno definisanom problemu, posebno kad je riječ o lokalnim izborima.

Ako politiku pripremimo na način da u toku njene izrade ne konsultujemo samo rukovodstvo partije, onda stvaramo imidž partije koja radi zajedno sa svojim članstvom i brine o svojoj zajednici i mišljenju koje imaju stanovnici te zajednice.

Kakvu politiku želimo imati na samom kraju?...

...Politiku čija će jednostavnost i jasnoća proizilaziti iz korištenja lako razumljivog jezika. Koja će zbog preciznosti i jasnoće insistirati na korištenju konkretnih brojeva, a ne procenata. Politiku kod koje jezgrovito izlaganje vodi do preglednog i argumentovanog prikaza stanja koje u konačnici rezultira konkretnim prijedlozima.

KORACI U IZRADI POLITIKE

Tri osnovne faze

U procesu pripreme politike postoje 3 osnovne faze s tim da se svaka faza sastoji od niza podjednako važnih koraka. Svaka faza razvoja politike nastavlja se na prethodnu tako da rad na narednoj fazi nije moguć bez kompletiranja aktivnosti iz prethodne.

Osnovne faze u izradi politike su:

1. identifikacija problema i uspostavljanje radnih grupa za izradu politika,
2. priprema nacrtu politike,
3. priprema i usvajanje konačnog prijedloga politike.

Ciklus izrade politika kod Laburističke partije UK

**Prva
godina**

- S kojim se velikim izazovom suočava velika Britanija
- Dokumenti za diskusiju
- Fokus na javnost

**Druga
godina**

- Dokumenti izlažu moguće opcije

**Treća
godina**

- Dogovorena konačna politika - čitava partija je uzela učešće
- Priprema manifesta i izbora

**Četvrta
godina**

- Manifest i izbori

1. IDENTIFIKACIJA PROBLEMA I FORMIRANJE RADNIH GRUPA ZA IZRADU POLITIKA

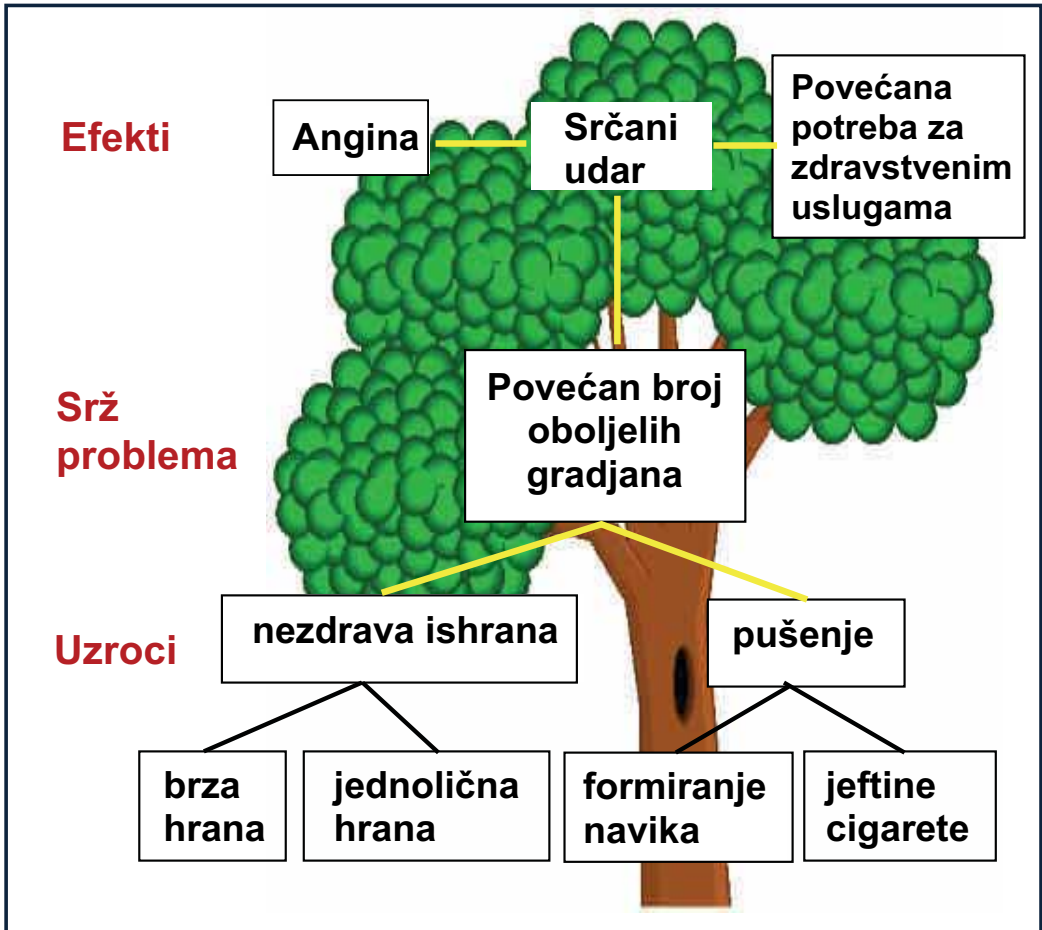
Prvo pitanje koje se postavlja na samom početku procesa izrade politike jeste – šta je tema, šta je pitanje? Kako doći do teme?

U dijelu koji će se baviti identifikacijom problema, odabirom teme i uspostavljanjem radnih grupa koje će raditi na izrade politike obradiće se i koraci koji se smatraju neophodnim kako bi se odabrala tema, problem i rješenje koje će na najbolji mogući način odgovoriti potrebama građana i u konačnici rezultirati rješenjem problema koji su identifikovali sami građani.

Identifikacija problema - analiza stanja/situacije i analiza partijskih kapaciteta

Prvi korak u izradi politike jeste identifikacija problema koji započinje analizom stanja u zajednici i analizom partijskih kapaciteta. Analize sprovodi ili lokalno rukovodstvo ili radna grupa koju lokalno rukovodstvo za to odredi. Analizirajući stanje u zajednici i svojoj političkoj partiji zapravo tražimo odgovore na pitanja – šta se dešava u našoj zajednici, u čemu je naša prednost, u čemu smo slabiji od drugih, koje su naše nove mogućnosti i šta te mogućnosti sobom nose (pozitivni i negativni efekti), te da li će aktivnosti i planovi konkurenata uticati na naše planove i aktivnosti.

Analiza situacije u zajednici i odabir teme. Na samom početku neophodno je uraditi dobru ocjenu i analizu situacije u zajednici s ciljem identifikacije spektra problema s kojima se zajednica suočava, bilo da je riječ o lokalnoj zajednici, entitetu ili državi. Kada se pobroji niz problema, neophodno je na osnovu njihove aktuelnosti, neophodnosti i kompleksnosti rješavanja, partijske orijentacije i niza drugih faktora odrediti na kom problemu će se raditi i za koji problem se želi ponuditi rješenje - politika.

Dobra analiza problema najbolji je način pripreme za razvoj dobre politike. Neophodno je ne samo identifikovati problem, nego i njegove uzroke, sva moguća rješenja (ne ograničavajući se samo na ona koja se u datom trenutku čine najlogičnijim), te cilj koji bi se postigao rješenjem određenog problema. Tek sa potpunim uvidom u probleme moguće je biti u poziciji odlučiti se za izradu politike za neki od tih problema.

Koje sve tehnike možete koristiti u identifikaciji problema i odabiru teme? Najbolji odgovor je: koristite sve što vam je na raspolaganju kako biste kontaktirali svoje članstvo i građane i pitali ih za mišljenje. Sastavite upitnik koji ćete podijeliti svom članstvu i/ili građanima i pitajte ih za mišljenje, organizujte sastanke, ukoliko imate „call centar“ iskoristite ga da dobijete povratne informacije ili sprovedite istraživanje javnog mnijenja. Svaka investicija se u tom trenutku isplati. Dobar odabir teme je veoma važan korak. Najbolje je ako dobar odabir učinite već na samom početku.

Analiza partijskih kapaciteta. Nije dovoljno analizirati situaciju društvu i zajednici, neophodno je napraviti i analizu same partije kako se ne bi došlo u situaciju da partija priprema politiku koju kasnije nije u mogućnosti sprovesti. Najuočajan način ove analize je **SWOT** analiza koja u jednostavnoj tabeli daje prikaz stanja/situacije. Kada analizirate svoju partiju, lokalni odbor ili grupu neophodno je pobrojati i analizirati ne samo prednosti, nego i slabosti, ne samo prilike, nego i otežavajuće okolnosti pred kojim će se partija naći prilikom izrade ili implementacije politike.

S – snage (strengths) - odnosi se na resurse poduzeća, koji se mogu iskoristiti kao osnova za razvijanje konkurentske prednosti. Razmišljajte o snagama sa vašeg stajališta, ali i sa stajališta vaših partnera, konkurenata i svih drugih s kojima radite.

W – slabosti (weaknesses) – nedostatak određenih resursa (snaga) može se promatrati kao slabost. Opet, ne zaboravite na slabosti gledati i sa strane drugih – rade li vaši konkurenti bolje od vas? Zašto?

O – prilike (opportunities) – analiza eksterne okoline poduzeća može ukazati na postojanje novih prilika za rast i ostvarivanje profita poduzeća.

T – prijetnje (threats) – promjene u eksternoj okolini mogu predstavljati i prijetnje za rast i razvoj poduzeća, te njegov opstanak na tržištu.

Sljedeća tablica vam može pomoći pri definiranju snaga i slabosti, prilika i prijetnji:

S

- Što radite dobro?
- Koje prednosti imate u odnosu na konkurenciju?
- Imate li pristup nekim važnim resursima?
- Jeste li vlasnik prestižne tehnologije?
- Jeste li vlasnik nekog patenta?
- Posjedujete li određeni image?
- Imate li troškovne prednosti nad ostalima?
- Imate li dobre odnose s kupcima?

W

- Što možete popraviti?
- Što radite loše?
- Imate li loš image, lošu reputaciju među kupcima?
- Imate li visoke troškove?
- Nedostaju li vam ključne kompetencije?
- Nedostaju li vam marketinške vještine?

O

- Postoji li nezadovoljena tržišna potreba?
- Možete li ući na nova tržišta ili nove tržišne segmente?
- Očekuje li se dolazak novih tehnologija?
- Očekuju li se neke zakonske promjene ili slabljenje nekih trgovačkih barijera?
- Je li moguća diferencijacija proizvoda?
- Je li moguća vertikalna integracija?

T

- Što radi konkurencija? Je li vjerojatan ulazak novih konkurenata?
- Povećava li se prodaja supstitutivnih proizvoda?
- Mijenjaju li se neke zakonske regulative (na vašu štetu)?
- Raste li pregovaračka moć potrošača/dobavljača?
- Mijenjaju li se potrebe i ukusi potrošača?

I još neki savjeti za uspješno provođenje SWOT analize:

- **Budite realistični oko definiranja vaših snaga i slabosti**
- **Analiza treba razgraničiti između onoga gdje je vaše poduzeće danas i gdje ono mora biti u budućnosti**
- **Budite jasni i specifični. Izbjegavajte nejasna i nedovoljno definirana područja**
- **Nastojte da vaša SWOT analiza bude kratka i jednostavna - izbjegavajte kompleksnost i preanaliziranost**
- **Imajte na umu da je SWOT analiza ipak subjektivna.**

Tek kad ste obavili dobru analizu kapaciteta svoje političke partije i analizu situacije i problema u zajednici možete ukrštanjem dobijenih podataka prijeći na odluku o problemu, odnosno temi za koju ćete se opredijeliti.

Ono što će se na svim stranicama ovog Priručnika ponavljati jeste to da se traži jasan, konkretan problem – posebno kad je riječ o lokalnim izborima. Želite doći do konkretne politike kao što su: *Kako do novog stana u Zenici, Predškolski odgoj i obrazovanje u Živinicama, Kako do jeftinijeg i efikasnijeg grijanja* i sl?

Temu birajte pažljivo. Ukoliko tokom procesa primijetite da ste odabrali lošu temu možete je, naravno, promijenti (i to je bolje od onog da se držite pogrešnog do kraja!), ali je ipak mnogo bolje pravi odabri napraviti već na samom početku.

Formiranje radnih grupa

Jednom kad ste odabrali teme na kojima želite raditi i za koje želite pripremiti politike, prelazite na formiranje radnih grupa. Radna grupa, kao tijelo koje je zaduženo da radi na izradi politike, formira se posebno za svaku temu na koju se želi pripremiti politika.

Sastav radne grupe. Ukoliko partija nema već uspostavljene grupe koje se bave izradom politike onda se formiraju *ad hoc* tijela koja čine od 5-8 članova koji su zaduženi sprovesti proces izrade politike. Za članove radne grupe biraju se osobe koje partija, rukovodstvo i članstvo smatraju kompetentnim da učestvuju i vode proces izrade politika do samoga kraja, što znači da osobe koje učestvuju u radu radnih grupa posjeduju znanje o samoj partiji, njenim trenutnim programima i politikama, a s druge strane i o problemu i potencijalnim rješenjima koje će politika koja se priprema ponuditi. Najbolje je imati kombinaciju ljudi iz rukovodstva partije (lokalnog ili centrale) i ljudi (članova ili simpatizera) koji svojim znanjem o problemu ili potencijalnim rješenjima mogu doprinijeti radu radne grupe.

Nemojte zaboraviti koliko je važno da se svi u partiji osjećaju dijelom procesa. Ne zaboravite uključiti žene, mlade i sve one koji ispunjavaju navede kriterije, a možda nemaju dovoljnu zastupljenost u tijelima vaše partije ili u njenim redovnim aktivnostima.

Uloge i odgovornosti. Već na samom početku rada radne grupe neophodno je da svaki član zna svoje uloge i odgovornosti unutar

grupe. Svaki član mora biti dobro upoznat sa cjelokupnim planiranim procesom, ciljevima koji se žele postići, planiranim aktivnostima. Jedino tako će svaki član moći maksimalno doprinijeti radu grupe.

U toku rada vođa radne grupe treba redovno obavještavati rukovodstvo političke partije o toku pripreme politike i svim koracima koji se na tom planu preduzimaju. U isto vrijeme, grupa treba što češće da kontaktira i sa članstvom političke partije kako bi dobila ideje o rješenjima koja se potencijalno mogu ponuditi u politici. Na ovaj način, radna grupa je spona između lokalnog rukovodstva partije,

članstva i svih zainteresovanih strana koje žele iznijeti svoje mišljenje i ponuditi rješenja koja će radna grupa razmatrati kao potencijalna rješenja koja će nuditi njihova politika.

U toku procesa izrade politike, radna grupa će biti odgovorna za pridržavanje plana aktivnosti - implementaciju svih faza izrade politke i organizaciju svih aktivnosti.

Kako je za svaku temu formirana posebna grupa, a sve grupe rade na pripremi politika jedne političke partije, koordinacija rada grupa izuzetno je važna. Sve grupe u svom radu rukovode se istim ciljem i stoga je neophodno koordinisano raditi na ostvarenju tog cilja.

Priprema plana aktivnosti

Nakon što su teme identifikovane, radne grupe formirane, neophodno je napraviti plan i vremenski okvir po kome će se aktivnosti odvijati. Akcioni plan predstavljaće okvir na osnovu kog će raditi sve radne grupe.

Planom se definišu:

- cilj koji se želi postići,
- aktivnosti koje će se sprovesti u procesu izrade politike,
- vremenski okvir u kom je planirana izrada politke i
- finansijski okvir.

Plan aktivnosti je dokument oko koga se sve grupe i lokalno rukovodstvo partije moraju usaglasiti jer se samo na taj način - usvajanjem usaglašenog dokumenta, zapravo omogućava svima da imaju istu viziju onoga što se planira uraditi.

Cilj. Prilikom definisanja cilja odgovara se na pitanje - šta se zapravo želi postići izradom određene politike? Kad jednom postavimo cilj, on će biti krajnja tačka prema kojoj će biti usmjerene sve naše aktivnosti, osnovna smjernica kojom će se rukovoditi sve radne grupe u planiranju svih svojih aktivnosti i u pripremi svake politike. Precizno definisanje cilja omogućit će lakše planiranje aktivnosti, a samim tim i lakšu pripremu politike.

Aktivnosti. Sve aktivnosti koje organizuje radna grupa imaju jedan zajednički cilj – pripremiti politiku. Istovremeno sve aktivnosti moraju se uskladiti sa ciljem definisanim u akcionom planu.

Cilj svake aktivnosti vezane za izradu politike jeste prikupiti mišljenje građana, nevladinih organizacija i zainteresovanih strana kako bi se pripremila politika koja reflektuje i uključuje mišljenje javnosti.

Neke od mogućih aktivnosti radne grupe o kojima treba da razmišljate i zajedno planirate su:

- sastanci članova radne grupe,
- sastanci radne grupe sa članstvom i/ili rukovodstvom političke partije,
- okrugli stolovi ili druge vrste sličnih kontakata sa ekspertima na polju razvoja politike, nevladinim organizacijama i zainteresovanim stranama,
- veći javni skupovi – sa većim brojem građana, nevladinim organizacijama i drugim zainteresovanim institucijama i pojedincima.

Vremenski okvir. Za pripremu politike na principima koje predstavlja ovaj Priručnik potrebno je vrijeme. Svaka politička partija, potom radne grupe, moraju jasno odrediti koliko će vremena trebati da se sve aktivnosti sprovedu i pripremi politika. Proces koji je NDI implementirao sa svojim političkim partnerima trajao je i po dvije godine, što jasno govori da je riječ o kontinuiranom radu partije u

periodu između izbora, a ne o procesu pripreme politike u mjesec ili dva pred same izbore.

Finansijski okvir. Kako bi izrada politike uopšte bila moguća, politička partija mora izdvojiti određena finansijska sredstva. Radna grupa, prilikom izrade plana aktivnosti, mora odgovoriti na pitanje koliko će to sve koštati. Prilikom izrade finansijskog okvira mora se u obzir uzeti sve što je stavljeno u plan - od pripreme do realizacije svake aktivnosti (sastanci, okrugli stolovi, veći skupovi, materijali, itd). Tek kad se pripremi i odobri finansijski okvir može se krenuti u realizaciju planiranih aktivnosti.

Prilikom izrade finansijskog okvira radne grupe treba da budu što domišljatije, kako bi za što manje novca uspjele organizovati što više aktivnosti. Ponekad je moguće organizovati okrugli stol sa mnogo manje novca nego što se obično potroši na organizaciju kada se to radi tradicionalnim metodama. Inventivnost je uvijek dobro došla!

2. IZRADA NACRTA POLITIKE

Za razliku od medijskog nastupa, gdje ponekad kažete i ono što možda niste namjeravali ili ne pronađete prave riječi kako biste rekli ono što želite, politika vam nudi da kažete baš ono što želite, na način na koji želite, publici kojoj želite. Politika koju temeljito pripremite, politika koja ponudi prava rješenja koja se dopadaju biračima, jeste politika koja vodi do dobrog izbornog rezultata.

Politika je skup rješenja koje partija nudi kad su u pitanju ključni problemi, lokalni ili opšti. Ona je sredstvo da se utiče na javnost i izbor političke opcije.

Kako pripremiti politiku?

Nakon što se završi sa prvom fazom identifikacije problema i formiranja radnih grupa, prelazi se na drugu fazu - pripremu politike. To je najzahtjevniji dio izrade politike. Isto tako, to je i faza koja je vremenski najzahtjevnija.

Cilj je pripremiti politiku koja će privući birače – politiku koja će biti atraktivna, jasna, precizna, argumentovana i ubjedljiva, a istovremeno realistična i ostvarljiva. Da bi jedna politika dobila podršku, ona treba da odražava mišljenje partijskih članova, kao i potrebe građana, a treba da bude i takva da može lako da se saopšti i bude razumljiva biračkom tijelu.

Najveća greška koju možete napraviti jeste da pripremate nepotrebnu politiku, nerazumljivu biračkom tijelu, politiku sa previše detalja, onu koja nije aktuelna, čija rješenja ne poznajete dovoljno ili ju pravite da bude podobna.

Koraci u fazi izrade politike:

- izrada ideja i teza u radnim grupama,
- prikupljanje ideja o potencijalnim rješenjima problema koje politika tretira (rad sa građanima, ekspertima, nevladinim organizacijama, itd),
- priprema nacрта politike koji će uključiti ideje prikupljene u kontaktima sa građanima, ekspertima, nevladinim organizacija itd,
- testiranje nacрта politike,
- priprema konačnog prijedloga politike i
- usvajanje politike.

Izrada ideja i teza u radnim grupama

Na samom početku izrade politike najveću ulogu igraju radne grupe i njeni članovi. Oni su ti koji u početnoj fazi treba da diskutuju o temi, potencijanim rješenjima, reakcijama koje bi građani mogli imati itd.

Zapravo, s jedne strane se pravi detaljna analiza problema, njegovih uzroka i potencijalnih rješenja, a s druge strane se pravi analiza onih kojima se obraćamo politikom koju pripremamo.

Radna grupa priprema radni materijal koji sadrži sve ideje koje smatra dobrim i koje će se potencijalno koristiti u izradi politike.

Sve ideje koje se nalaze u radnom materijalu testiraće se u procesu izrade politike. Pridodaće se i ideje koje se prikupe u kontaktima sa nevladinim organizacijama, građanima, raznim za problem vezanim insitucijama i svim zainteresovanim stranama. Sve ideje koje se prikupe, zajedno sa materijalom radne grupe, biće najbolja osnova za izradu nacrtu, a kasnije i konačne politike.

Prikupljanje ideja o potencijalnim rješenjima

Nakon što je radna grupa na svojim sastancima analizirala problem - njegove uzroke, potencijalna rješenja, profil birača kome će se politika obraćati, prelazi se na testiranje ideja radne grupe i prikupljanje dodatnih ideja o potencijalnim rješenjima. U tom trenutku radna grupa po prvi put zvanično izlazi sa svojih grupnih sastanaka i u kontaktima sa manjim ili većim brojem eksperata i institucija koji su svojom djelatnošću vezani za problem, partijskim članstvom, ali i svim zainteresovanim građanima, prikuplja ideje o potencijalnim rješenjima.

Moguće aktivnosti:

- neformalni sastanci na kojima se razgovara o problemu i potencijalnom rješenju,
- okrugli stolovi i
- veći javni skupovi.

Ciljane grupe za kontakt

- Birači/građani,
- članovi partije,
- nevladin sektor,
- predstavnici vladinih institucija,
- eksperti,
- razne naučne i školske ustanove,
- firme koje su vezane za implementaciju rješenja i sl.

Priprema nacrtu politike

Nakon što su se prikupile ideje o potencijalnim rješenjima i testirale ideje koje je radna grupa imala, prelazi se na pripremu nacrtu politike.

Nacrt politike sadržaće više od njenog konačnog oblika i u njoj će se naći ona rješenja koja su se u prethodnoj fazi testiranja i prikupljanja ideja pokazala kao najprihvatljivija.

Načela pri izradi lokalne politike:

- jednostavnost,
- preciznost,
- jasnoća,
- preglednost,
- jezgrovitost,
- korištenje lako razumljivog jezika,
- argumentovanost,
- korištenje konkretnih brojeva, ne procenata i
- artikulisanost prijedloga.

Struktura politike

Iako nacrt politke ne treba da bude detaljni dokument - on sadrži samo opis problema i rješenja koja se u tom trenutku imaju, ovdje ćemo se osvrnuti na to kakvu strukturu politika treba imati u konačnici, kako biste na samom početku znali šta tražite i kako bi dokument trebao izgledati na kraju.

Svaka politika treba da ima strukturu koja će privući pogled i biti čitljiva. Koliko je važan sadržaj politike, toliko su važni njena struktura i dizajn koji će povezati sadržaj politike, strukturu teksta i poruku koju želimo prenijeti onom kome je politika namijenjena.

Jedan od načina da date strukturu politici jeste da ju napišete u sljedećem obliku:

Naslov. Često se susrećemo sa politikama koje nemaju svoj naziv ili imaju tradicionalne nazive koji ne ukazuju na konkretan problem, niti na predloženo

rješenje. Politika mora imati neki naslov koji jasno ukazuje na problem koji ona rješava. Istovremeno, naslov treba biti kratak i lako pamtljiv.

Predgovor. Za predgovor se uvijek preporučuje pisano obraćanje višeg dužnosnika političke partije koje dokumentu daje vjerodostojnost. To može biti obraćanje predsjednika opštinske organizacije, načelnika (ukoliko je iz vaše političke partije), kandidata za načelnika ili neke osobe koja je član partije, a u isto vrijeme istaknuti član zajednice.

Uvod. U uvodu se daje prikaz problema, uz preciznu ilustraciju njegovog karaktera i prirode. Što vjerodostojnije i interesantnije daje se opis trenutnog stanja, te se pokušava predvidjeti situacija koja bi nastupila ukoliko se ne preduzmu konkretni koraci iz predloženih rješenja. U uvodu se takođe daju i generalne smjernice za rješavanje problema.

Prijedlozi rješenja. Najbitniji dio politike je onaj koji obrazlaže prijedloge rješenja. Zato je veoma važno pronaći pravi način da se to uradi. Jako je bitno i kako ćete objasniti prirodu problema jer rješenja moraju razumljivo i logički da se naslanjaju na sam problem. Navedite konkretna rješenja i efekte koji će se postići implementacijom rješenja. Navedite šta će biti unaprijedeno ukoliko vaša politika dobije priliku da bude implementirana; šta će to biti drugačije i bolje i zašto je baš to što nudite toliko drugačije i bolje.

Jasno iskažite po čemu se to vaša politika razlikuje od drugih. Zašto je vaša politika bolja za građane od politika vaših rivala.

Veoma je važno da građani znaju i budu upućeni u finansijski okvir vaše politike. Navedite što više (ali ne i previše!) detalja o implementaciji politike. Treba jasno da se zna koliko će koštati implementacija vaše politike, kako će se finansirati i iz kojih izvora.

Cijelo vrijeme imajte na umu da sve treba da je lako pamtljivo i jasno (izbjegavajte akademski jezik!) jer cilj je da vas svi razumiju.

Završetak. Na samom kraju možete pozvati građane da podijele sa vama svoja razmišljanja o sadržaju politike. Pozovite ih da vam dostave svoje komentare, mišljenja, ideje itd. Ne zaboravite navesti kontakt informacije, uključujući telefon, faks, e-mail i web stranicu, te kontakt osobu (ukoliko je imate za pitanje koje politika tretira).

Preporuke:

- Šta istraživanje kaže?
- Podržani politiku konkretnim podacima
- Mora biti djelotvorno rješenje
- Opisati jasno što će se dogoditi primjenom politke
- Opisati precizno korake sprovođenja politke

Poglavlje	Sadržaj
Predgovor	Obraćanje višeg dužnosnika daje vjerodostojnost dokumentu (predsjednik općinske organizacije ili načelnik ili kandidat za načelnika).
Uvod	Prikaz problema ili više njih, navođenje trenutnog stanja, promašaji aktuelne vlasti.
Detaljan pregled rješenja	Navođenje konkretnih rješenja i efekti koji će se postići implementacijom rješenja, koji je to napredak, šta je to drugačije i bolje, zašto je bolje i drugačije.
Linija razgraničenja	Zašto je vaša politika bolja za ljude nego politika vaših rivala (ako postoji politika političkih oponenta)?
Finansije koliko će koštati politika i kako će se politika finansirati	Navesti što više detalja o implementaciji politike, ko će finansirati implementaciju iz kojih sredstava, koliko je potrebno sredstava u kojem periodu.
Poziv građanima da podjele svoja razmišljanja o sadržaju politike	Na kraju pozvati građane da podjele svoje komentare o politici, navesti kontakt informacije općinske organizacije, telefon, fax, e-mail, web page.

Testiranje nacrtu politike

Svaka politika treba, dok ne postane konačna, da prođe kroz više nivoa testiranja. Politiku treba testirati u razgovoru sa članstvom partije, sa stručnjacima i nevladinim organizacijama koji se bave poljem koje politika tretira, ali i sa većim brojem građana - birača.

U početnim fazama pripreme politike rješenja je najbolje diskutovati sa lokalnim članstvom partije, stručnjacima i nevladinim organizacijama. Sa većim brojem građana politike treba diskutovati u završnim fazama, kad su rješenja već dobila neki svoj oblik, ali još uvijek ne konačan, tako da se i dalje mogu prilagoditi idejama koje iznesu građani.

Organizujte sastanke sa građanima, pozovite ih da vam kažu šta misle o prijedlozima rješenja koja nudite. Neka vam kažu i nove ideje. Za dobru ideju nikad nije kasno! Pokušajte uključiti što veći broj građana. Jedan od razloga zašto cijeli ovaj proces izrade politika traje duže od tradicionalnog jeste to da vam je za kontakt sa što većim brojem građana potrebno vrijeme.

Vi želite da, u trenutku kada politika postane konačna i nađe se u rukama birača, građani mogu reći da su učestvovali u njenoj izradi. Nisu česte prilike da građani mogu reći svoje mišljenje. Pružite im takvu priliku.

Pored direktnog kontakta sa biračima, još jedan način da testirate svoje ideje jeste istraživanje javnog mnijenja. O ulozi istraživanja javnog mnijenja u cijelom procesu govorimo u jednom od narednih dijelova Priručnika.

Da biste bili sigurni da je politika zaista najbolji odgovor na problem, testirajte kontinuirano u toku njene pripreme, upoređujte sa postojećom literaturom, njeno uklapanje sa ostalim partijskim politikama, postojećim istraživanjima i analizama. Uvijek se iznova pitajte kakav će uticaj politika imati na ciljane grupe. Testirajte ju u različitim fazama izrade da biste bili sigurni da u finalnoj fazi u rukama imate politiku koja zaista predstavlja najbolje rješenje koje ste pronašli za situaciju/problem koji želite riješiti.

Još jedan način da testirate svoju politiku i da ju kontinuirano nadopunjujete i usavršavate jeste da, uporedo sa razvijem politike, razmišljate o tome šta će o toj politici govoriti vaši protivnici. Postavite se na mjesto vašeg oponenta, predvidite kritiku i odgovor pripremite unaprijed.

3. PRIPREMA I USVAJANJE KONAČNOG PRIJEDLOGA POLITIKE

Priprema konačnog prijedloga politike

Kada ste svoje ideje provjerili i sigurni ste da ste došli do dobrih rješenja koja će dobiti podršku, počnite pripremati konačni prijedlog politike.

U toku izrade prijedloga politike ne zaboravite da ona mora biti:

- **jednostavna,**
- **atraktivna,**
- **ubjedljiva,**
- **argumentovana i ostvarljiva,**
- **sa primjerima u slikama,**
- **sa jasnom suštinom - recite samo ono što morate i ništa više.**

Imajte na umu da je politika koju pripremite namijenjena kontaktu sa biračima i širenju vaše poruke. Ne dozvolite da na samom kraju procesa vidite da se politika ne uklapa u poruku koju želite poslati.

Angažujte stručnjaka za dizajn promotivnog materijala i politika jer se vaša poruka mora razlikovati od mnoštva drugih poruka. Dobar dizajn je važan kao i dobra poruka.

Na kraju, ne budite stereotipni - ljudi brzo odluče baciti papir i prije nego ga pročitaju!

Preporuke:

- **Osim interesantnog sadržaja, politika također trebali biti vizualno privlačna**
- **Slika vrijedi hiljadu riječi pa ih pažljivo birajte (poštujujte autorska prava)**
- **Slika povećava važnost problema**
- **Izgled politike povezati sa stranačkim bojama i simbolima**
- **Dizajn može pomoći istaknuti ključne činjenice ili koncepte**
- **Dizajn može prenijeti važnost politike i rješenja u njoj**
- **Naslov treba prenijeti glavnu ideju politike ukratko uključujući ključne riječi! Ali i pitanja kao naslov mogu također biti učinkovita.**
- **Podnaslovi je jedna rečenica koja je osmišljena za generiranje interesa za sadržaj politike. Obično se pojavljuje odmah ispod naslova, a međusobno se nadopunjuju**
- **Naslovi potrebno da pomognu čitatelju da brzo pronađe potrebnu informaciju**

Usvajanje politike

Kada radne grupe završe pripremu konačnog prijedloga politike, nju usvajaju odgovorni organima političke partije i time politika postaje zvanična. Proces izrade i pripreme politike je završen i sad ona političkoj partiji i njenim kandidatima služi kao sredstvo kojim se privlače birači tokom kampanje. Iz politika ćete izvući poruku i slogan kampanje. Sve mora činiti cjelinu!

Uobičajene greške

Na samom kraju, još jednom pobrojimo neke uobičajene greške koje treba imati na umu prilikom izrade politike:

- izrada nepotrebnih politika,
- previše detalja,
- neaktuelnost,
- politika koja ignoriše javnost,
- izrada podobnih politika i
- nepoznavanje rješenja iz politike.

ULOGA ISTRAŽIVANJA JAVNOG MNIJENJA U IZRADI POLITIKA

Istraživanje javnog mnijenja najbolji je način da se, u kratkom vremenskom roku, otkrije mišljenje javnosti. A prilikom izrade politike zaista je neophodno znati mišljenje onih koje predstavljate. Istraživanje će pomoći da se ideje koje ima jedna partija uporede sa onom što želi javnost. NDI preporučuje da se jedno istraživanje uradi na početku procesa izrade politike - u potrazi za temom i potencijalnim rješenjima, a jedno na kraju - testirajući rješenja koja su ušla u politiku.

Istraživanje javnog mnijenja igra veoma važnu ulogu u procesu razvoja lokalnih politika. U programu koji sa partnerskim lokalnim odborima sprovodi NDI, to je jedna od komponenti koju partije nisu uobičajeno koristile prilikom izrada svojih politika.

Naučno sprovedeno istraživanje u pripremi lokalnih politika rijetko se koristi u BiH. U procesu izrade politike koju opisuje ovaj Priručnik govori se o istraživanjima javnog mnijenja koja mogu imati jedan od dva cilja – pomoć kod odabira teme ili pomoć pri testiranju najboljih rješenja u izradi politike. Istraživanje omogućuje da se naučno

prikažu tri varijable bez kojih pripremljena politika sigurno ne bi mogla biti uklopnjena u pravi okvir. Te tri varijable su: sveukupna politička klima, mišljenje javnosti o određenoj partiji i mišljenje o potencijalnim rješenjima problema sa kojima se susreću građani određene opštine. Od momenta kada su ove varijable definisane, političke partije mogu početi sa izradom politika, pripremom svojih nastupa, pripremom onoga na čemu će se kasnije temeljiti kampanja. Istraživanje pomaže partijama da započnu sa izradom politike time da će svoja stajališta i rješenja uporediti sa stajalištima i potencijalnim rješenjima koje ima javnost.

U prvom dijelu istraživanja se ispituje cjelokupna politička klima. U upitnicima koje je pripremao NDI prvo se postavljaju pitanja koja se tiču sveukupne situacije, tema i mišljenja o lokalnim vlastima. Od građana se pokušava dobiti ocjena stanja u njihovoj opštini.

Drugi dio upitnika sadrži pitanja koja imaju namjeru da ocijene snagu partije i njenu poziciju u datom trenutku. Kroz seriju pitanja o podršci pojedinim partijama i glasačkim namjerama ispitanika otvara se mogućnost da se stvori slika o tom šta javnost misli o određenim partijama, i to ne samo u cjelini, već se analizom podataka stvara jasna slika o tom kako partiju vide pojedine demografske grupe (analiza po spolu, dobi, obrazovanju, mjestu stanovanja itd.). Na ovaj način partije ne samo da mogu dobiti sliku o sebi i svojim potencijalnim biračima, nego se i jasno može definisati njihovo mjesto u političkom univerzumu. Istraživanje im prikazuje mane, prednosti i što je možda najznačajnije, oslikava potencijalni prostor za porast podrške.

Treći dio upitnika zapravo testira mišljenje o problemima u zajednici i potencijalnim rješenjima tih problema. Ovo je dio upitnika koji partijama daje mogućnost da testiraju teme koje su zajedno odabrali i saznaju mišljenje javnosti o rješenjima koja namjeravaju ponuditi. Veoma često partije ne mogu da se odluče za neko od rješenja ili nisu sigurne koje od rješenja ima najveću podršku javnosti. U ovakvim situacijama, istraživanja su najbrži naučni put da se odredi toga treba biti u fokusu politike.

Neformalni i formalni sastanci, rad sa građanima – bilo koji vid direktnog kontakta sa biračima, jeste način da se dobiju informacije o

mišljenju građana, ali to i dalje nije nešto što može zamijeniti naučno istraživanje javnog mnijenja.

Istraživanje može sprovesti agencija za istraživanje ili „call centri“ u partijama ali je, u potrazi za temama koje građani vide kao prioritete ili za preferiranim rješenjima, moguće koristiti upitnike koje lokalni odbori pripremaju i dijele među građanima tražeći odgovore.

Na samom kraju, veoma je važno napomenuti da je loše sprovedeno istraživanje s lošom metodologijom i loše postavljenim pitanjima veoma štetno za proces izrade politika. Loše istraživanje može vas povesti putem da odustanete od rješenja koje je možda moglo biti „pravo“ rješenje. Zato je jako bitno cijelom procesu istraživanja – od prireme pitanja do same analize podataka, pokloniti dosta pažnje. Istraživanje vam daje podatke o tom šta građani od vas očekuju, o čemu žele da pričate, kojim problemima da se bavite, pa je veoma važno da do tih podataka dođete najpouzanimijim metodama.

MIŠLJENJA ONIH KOJI SU RADILI NA IZRADI POLITIKA

„Sinoć su ovoj uspješnoj tribini prisustvovali i članovi drugih partija koji su kazali da nemaju priliku nigdje javno govoriti o problemima, što najbolje potvrđuje da su ovakve tribine nužne.” – **Mersiha Jogundžić**, Opštinski odbor Naša stranka Gračanica (o tribini za koju je Naša stranka uputila javni poziv građanima da ih pita za mišljenje o problemima u zajednici i njihovim potencijalnim rješenjima)

„Lokalne politike su pravi put da se partija kvalitetno pripremi za lokalne izbore i predstavi se kao ozbiljan politički faktor koji zna šta hoće i koji zna šta želi. Kroz lokalne politike građani se upoznaju sa partijom, saznaju njen put i uoče sve one pozitivne aspekte njenog političkog programa. I na kraju, što je jako bitno, članovi partije koji kreiraju politike, postanu politički zreliji i spremniji za javni nastup.” - **Slobodan Šaraba**, predsjednik Opštinskog odbora Demokratske partije Trebinje

„Svaka lokalna zajednica ima svoje specifične probleme koje političke partije prepoznaju i traže rješenja koja će građani podržati. Uz podršku NDI radili smo lokalne politike. Način oblikovanja rješenja u dijalogu sa građanima i izrada politika zajedno sa svim zainteresiranim, učinila je da mnogo ljudi želi da izrazi svoje stavove i ponudi prijedloge za rješenje konkretnih problema. Tako su, u saradnji sa NDI-jem, nastale neke politike potvrđene na izborima.“, **prof. dr. Nermina Zaimović-Uzunović**, Opštinski odbor SDP BiH Zenica

„Metodologija NDI-ja izrade tematskih politika je najbolji pokazatelj kako doći do kvalitetnog i sistematičnog materijala. Model, kojim se od ciljnih grupa dobiju ideje, vizije i moguća rješenja kroz pripremu politika za pojedinu društvenu oblast i, što je najvažnije, u završnoj fazi verifikacija predloženih rješenja kod samih građana, je ključ uspjeha u primjeni konkretnih, "životnih" politika. Za mene lično, najvažniji segment u izradi ovako uspješne i konkretne politike je mogućnost direktne, dvosmjerne komunikacije sa ljudima zainteresovanim za rješavanje njihovih svakodnevnih životnih problema. To nas, političare, čini sigurnijim i potpuno opredjeljenim ka implementaciji ovako dobijenih rješenja.” – **Branislav Borenović**, potpredsjednik Partije demokratskog progresa i predsjednik Gradskog odbora Banjaluka

ZAKLJUČAK

Proces izrade politike koji je predstavljen u ovom Priručniku ima mnogo prednosti od kojih je, za predstojeće izbore, najznačajnija ta da motiviše birače, članove i simpatizere da se odluče za vašu političku opciju.

Priručnikom smo pokušali da opišemo program i proces koji smo sprovodili sa svojim partnerima u izradi politika za opšte i lokalne izbore. Na sve što ovdje opisano i predloženo treba gledati kao na skup ideja i prijedloga. Kao i svaki drugi proces, i proces izrade politika treba prilagoditi kapacitetima političke partije.

Nadamo se da će vam Priručnik biti od koristi!

NDI BiH se na samom kraju još jednom zahvaljuje svima koji su učestvovali u programu i na taj način doprinijeli i nastanku ovog Priručnika.

Za dodatne materijale možete nas kontaktirati direktno. NDI posjeduje zaista veliku biblioteku materijala ne samo za ovu, nego i za mnoge druge teme kojima se bavimo u svojim programima širom svijeta u okviru rada sa političkima partijama, parlamentima i civilnim društvom.

Posjetite nas na www.ndi.org i www.ndi.ba.

NACIONALNI DEMOKRATSKI INSTITUT U BOSNI I HERCEGOVINI

NDI Sarajevo

Hamdije Kreševljakovića 50

Tel: +387 33 237 644

Faks: +387 33 237 644

NDI Banjaluka

Bore Stankovića 3

Tel: +387 51 258 250

Faks: +387 51 258 251

**Priručnik za izradu
lokalnih politika**

